

УДК 330.47:330.322

*Д. Ю. КРАМСЬКОЇ***СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ З ПОЗИЦІЇ МЕТОДИКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ ПРОЕКТУ**

Узагальнено теоретичні положення та практичний досвід проектного аналізу. Проведений аналіз наявних методик розробки інвестиційних проектів і визначено придатність існуючих методик інвестиційного проектування до сучасних умов української економіки. Зроблено оцінку сучасних програмних продуктів які є допоміжним інструментом при розробці інвестиційних проектів. Аналіз методик розробки інвестиційних проектів показав те, що кожна з методик відображає суть тієї чи іншої економічної системи.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційний проект, ефективність, програмний продукт, методика, економічна оцінка.

Обобщены теоретические положения и практический опыт проектного анализа. Проведен анализ имеющихся методик разработки инвестиционных проектов и определена пригодность существующих методик инвестиционного проектирования в современных условиях украинской экономики. Произведена оценка современных программных продуктов, которые являются вспомогательным инструментом при разработке инвестиционных проектов. Анализ методик разработки инвестиционных проектов показал, что каждая из методик отражает суть той или иной экономической системы.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, инвестиционный проект, эффективность, программный продукт, методика, экономическая оценка.

The theoretical positions and practical experience of project analysis are generalized. The analysis of available methods of development of investment projects is carried out and the suitability of existing investment design methods is determined in the modern conditions of the Ukrainian economy. The evaluation of modern software products is made, which is an auxiliary tool in the development of investment projects.

The general shortcomings of software products for the evaluation of investment projects are as follows: all systems have a limited ability to take into account the impact of specific risks; all these products are computational models, not offering any optimization algorithm; The products examined do not have either visual or analytical means of comparing different projects; packages do not "distinguish" users, giving the same set of benchmarks for the investor, recipient or other participant in the project; all considered systems are "static", because they consider predetermined investment costs, implementation program, etc. in contrast to the "dynamic" systems, assuming automatic correction of indicators depending on the values of the indicators in the previous steps. Analysis of methods for developing investment projects showed that each of the techniques reflects the essence of a particular economic system.

Keywords: investment activity, investment project, efficiency, software product, methodology, economic evaluation.

Постановка проблеми. Високий рівень конкуренції на ринках капіталів обумовлює необхідність жорсткого відбору інвестиційних проектів з метою найбільш ефективного використання фінансових ресурсів, отже потенційному реципієнту необхідно докласти максимум зусиль до обґрунтування привабливості проекту для інвестора. Для досягнення цієї мети слід використовувати відповідний інструментарій проектного аналізу. Потреба України в зовнішніх та внутрішніх інвестиціях викликає необхідність підвищення конкурентоспроможності інвестиційних проектів українських підприємств шляхом підвищення їхньої якості. Розробка інвестиційного проекту є досить витратним та трудомістким етапом інвестиційного циклу й складає 5-10% вартості інвестиційного проекту. Враховуючи критичний фінансовий стан багатьох українських підприємств, безповоротні витрати на передінвестиційні розробки бажано скоротити, не зашкодивши при цьому якості таких розробок. Таким чином, існуючі умови вимагають одночасного виконання різноспрямованих завдань: підвищити якість інвестиційних проектів та максимально скоротити витрати на інвестиційні дослідження

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми оцінки, розробки й аналізу інвестиційних проектів завжди знаходилися в центрі уваги таких науковців, як У. Шарп, Г. Бірман, С. Шмідт, М. Бромвич, Р. Брейлі, С. Майерс, Л. Гітман,

М. Джонк, С. Росс, Л. Беренс, М. Поукока та ін.

Практичний аналіз ефективності інвестиційних проектів докладно представлений у роботах І. Бланка, В. Величка, В. Воропаєва, К. Воронова, П. Віленського, В. Глазунова, І. Журавльова, Л. Кудіна, П. Ковалишена, В. Коссова, В. Лівшиця, І. Ліпсиця, Л. Лисяка, Д. Львова, О. Малишева, В. Москвіна, А. Пересади, О. Плотнікова, О. Пономаренка, С. Прилипки, І. Мазур, П. Савчука, О. Степанова, О. Шкіля, В. Шапіро, С. Шуміліна, В. Чиркова, М. Чумаченка та ін.

Дослідження цих авторів дійсно спрямовані на створення системи розробки та оцінки інвестиційних проектів в умовах економіки перехідного періоду. Але тільки деякі з цих робіт враховані при розробці офіційних методик, решта ж знайшли відтворення лише в наукових публікаціях авторів.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз наявних методик розробки інвестиційних проектів, визначення придатності існуючих методик інвестиційного проектування до сучасних умов української економіки та аналіз сучасних програмних продуктів які є допоміжним інструментом при розробці інвестиційних проектів в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. За останні два десятиріччя значення суспільних інвестиційних проектів для планів економічного розвитку в країнах, що розвиваються, а також потреба міжнародних кредитних органів в систематичному фінансовому та економічному

аналізі інвестиційних проектів, викликали широке застосування та інтерес до проектного аналізу. В результаті зусиль вчених та організацій (таких, як Світовий Банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, ОЕСР, Міжамериканський Банк Розвитку, Азіатський Банк Розвитку, Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку UNIDO та інших) з'явилась методологія проектного аналізу, яка має тісний зв'язок з методологією «вигоди-витрати», що була розроблена для розвитку водних ресурсів у розвинутих країнах.

Ця методологія проектного аналізу має відмінності для розвинутих країн та для країн, що розвиваються. У методології для країн, що розвиваються, увага акцентується на оцінці в тінювих цінах факторів виробництва, що мають вирішальне значення (таких, як праця та іноземна валюта), а також на розподіленні доходів за впливом на економічне зростання. Навпаки, в капіталістичних країнах більше уваги приділяється оцінці зовнішніх технологічних ефектів та цілей регіонального розвитку.

В умовах ринкової економіки в основу визначення ефективності інвестиційних проектів покладені зовсім інші критерії та методи, ніж в умовах планової економіки. У розвинутих країнах з ринковою економікою розроблений та широко застосовується арсенал методів оцінки ефективності інвестиційних проектів. Ці методи засновані переважно на порівнянні ефективності (прибутковості) інвестицій у різні проекти. При цьому в якості альтернативи інвестування коштів у виробництво, що розглядається, виступають інвестиції в інші виробничі об'єкти (для стратегічних інвесторів) або фінансові вкладення - банківський депозит, придбання цінних паперів та інше (для портфельних інвесторів).

Західні методи пов'язані з методами оцінки, порівняння та вибору проектів, що забезпечують максимальні доходи за найменшими витратами та рівнем ризику.

Основні показники західних методик, що визначають ефективність інвестиційних проектів, це: період окупності, чистий дисконтований доход, чиста теперішня вартість, індекс прибутковості, внутрішня норма рентабельності.

Одним з найважливіших методів, що застосовується у західній методиці оцінки інвестиційних проектів, є дисконтування. Основу методу дисконтування складає зміна вартості грошей в часі. Це означає, що гроші, отримані раніше, мають більшу цінність, ніж гроші, отримані пізніше. З позиції інвестора сума, яку він отримає колись у майбутньому, має тим меншу вартість, чим довше її треба очікувати, так як тим більше складе сума не отриманих в період очікування доходів, які інвестор міг би отримати при альтернативному використанні капіталу. Тому ставка дисконту, яка застосовується у західній практиці, пов'язана саме з альтернативною прибутковістю капіталу інвестора. Для всіх проектів як ставку дисконту можливо використовувати існуючу відсоткову ставку по довгострокових

банківських кредитах.

Західні методи розглядають проблеми оцінки інвестиційних проектів у двох ситуаціях: в умовах визначеності та в умовах невизначеності. В умовах визначеності альтернативні варіанти інвестування оцінюються з урахуванням різної вартості грошей в часі, внутрішньої норми прибутковості, життєвого циклу інвестиційних проектів та періоду їхньої окупності.

В умовах невизначеності та підвищеного ризику західна методологія передбачає додаткову оцінку проектів з урахуванням інфляції, зміни в технології, змін у вартості капіталу.

Таким чином, основними рисами моделей, створених за умов ринкової економіки, є наступні:

- моделі оцінки ефективності інвестицій значною мірою уніфіковані;

- деякі з методологій (наприклад, методології UNIDO, Світового банку) набули статусу загальноприйнятих світових стандартів проектного аналізу;

- більшість з основних методик забезпечена програмними пакетами для розробки та аналізу інвестиційних проектів (програмні пакети в більшості використовують методологію UNIDO);

- західна методологія не пропонує специфічні галузеві методи оцінки інвестиційних проектів;

- усі західні школи чітко розмежують методи фінансової та економічної оцінки ефективності інвестицій;

- в усіх моделях, створених за умов ринкової економіки, ставка дисконту залежить від вартості капіталу;

- велика увага приділяється проблемам не тільки мікроекономічних, але й макроекономічних наслідків проекту (екологія, соціальні ефекти від здійснення інвестицій, вторинні мультиплікативні ефекти), особливо в проектах державного рівня;

- прогнозна ефективність інвестицій оцінюється з урахуванням ринкових чинників, конкурентної позиції фірми, фактору ризику;

- оцінка інвестицій заснована на порівнянні ефективності (прибутковості) інвестицій у різні проекти; в якості альтернативи виступають інвестиції в інші виробничі об'єкти або фінансові вкладення (банківський депозит, придбання цінних паперів та інше);

- основні показники західних методик, що визначають ефективність інвестиційних проектів, це: період окупності, чистий дисконтований доход, чиста теперішня вартість, індекс прибутковості, внутрішня норма рентабельності;

- деякі західні школи розглядають проблеми оцінки інвестиційних проектів у двох ситуаціях: в умовах визначеності та в умовах невизначеності;

- для урахування фактору ризику використовуються наступні методи: метод еквівалента впевненості, аналіз чуттєвості, урахування показника інфляції в оцінці інвестицій, спрощений метод дисконтування. [2]

Сучасні офіційні методи проектного аналізу в Україні та інших країнах, що входили до складу

СРСР, здебільшого базуються на західних методиках, придатних для застосування за умов розвинутої ринкової економіки (частіше за все, на методиці UNIDO). Поширеним явищем є компіляція методик з декількох зарубіжних джерел без адаптації до умов перехідної економіки. В Україні офіційно затверджені наступні методики:

- «Методика складання бізнес-планів», затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій;

- «Положення про типовий бізнес-план», затверджене Фондом державного майна України.

- Методичні рекомендації з підготовки інвестиційних проектів, до реалізації яких запрошуються іноземні інвестори (розроблені Міністерством Економіки України у 1994 р.).

«Методика складання бізнес-планів» розроблена відповідно до Положення про Реєстр неплатоспроможних підприємств та організацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25 листопада 1996 р. N 1403, для надання методичної допомоги спеціалістам підприємств, Агентства, інших органів виконавчої влади, банків та інвесторів при складанні бізнес-планів, а також для їх оцінки з метою вибору найбільш ефективного бізнес-плану в процесі проведення реструктуризації підприємств. Особливістю даної Методики є те, що вона містить рекомендації для підприємств, які здійснюють реструктуризацію і планують подальший випуск як традиційних, так і нових для даного підприємства видів продукції з урахуванням організаційних змін існуючих структурних підрозділів.

Методика дає можливість визначити перспективи розвитку майбутнього ринку збуту, оцінити витрати на виготовлення і реалізацію потрібної цього ринку продукції, визначити її потенційну прибутковість, дати відповідь: чи доцільно здійснювати інвестування виробництва з точки зору самоокупності витрат. Методика не пропонує конкретних методів розрахунку економічної ефективності, оцінки ризиків, показників фінансового стану підприємств. Крім того, Методика розрахована на реструктуризацію діючих підприємств і не адаптована до умов створення нового бізнесу.

«Положення про типовий бізнес-план» розроблене відповідно до Державної програми приватизації й визначає порядок розробки покупцями бізнес-планів та вимоги до них при приватизації майна державних підприємств. Основним призначенням бізнес-плану, розробленого за цією методикою, є відображення зобов'язань покупців щодо подальшої експлуатації об'єкта приватизації та обґрунтування дотримання інтересів підприємства, що є об'єктом приватизації, оскільки в багатьох випадках приватизоване підприємство належить до стратегічних.

Згідно цієї методики, основну увагу необхідно приділити збереженню та збільшенню робочих місць, модернізації обладнання. Фінансовий аналіз представлено лише формами балансового звіту та

звіту про прибутки й збитки. Методика є досить специфічною, оскільки призначена лише для розробки проектів створення спільних підприємств на базі державних підприємств. [1]

Аналізуючи роботи сучасних вітчизняних авторів, що приділяють увагу тематиці інвестиційного проектування нами було виявлено декілька ключових аспектів.

Під керівництвом Д.С. Львова була сформована наукова школа методів оцінки соціально – економічної ефективності інвестиційних проектів та економічних механізмів їхньої реалізації. На основі теорії економічних вимірювань та нормативів ефективності капітальних вкладень були розроблені державні нормативно-правові документи з обґрунтування економічної ефективності нової техніки та капітальних вкладень в економіку. Важливим напрямком досліджень Д.С. Львова є роботи з обґрунтування системи методів та інституціональних форм управління перехідною економікою з урахуванням особливостей структури відтворення народного господарства.

В. Москвін звертає увагу на типові помилки при розробці інвестиційних проекту за західними зразками, наголошуючи на необхідності врахування розбіжностей компонентів ділового середовища (законодавство, система стандартизації, нормативно-методичне забезпечення внутрішньої діяльності підприємств, звичаї та правила поведінки у ділових колах), об'єктивної оцінки попиту на продукцію за проектом, ґрунтового аналізу ємності ринку та конкурентоспроможності.

Поширеними складнощами при розробці проектів за західними зразками автор вважає відсутність розуміння інтересів інвестора, розбіжність в уявленнях про якість продукції в колишньому СРСР та на заході, відсутність у українських підприємців навичок управління собівартістю. Оцінку інвестиційного клімату автор пропонує виконувати не для всієї країни, а безпосередньо для кожного проекту у конкретному регіоні.

Л.І. Кудіна працює в напрямку оцінки ефективності інвестиційних проектів в умовах перехідного періоду, порівняльного аналізу оцінки проектів в умовах ринкової та планової економіки за критеріями розміру необхідних інвестицій, ступеню ризику, рівня дефіциту матеріальних та фінансових ресурсів, прибутковості фінансування, терміну окупності інвестованого капіталу, відповідності міжнародним стандартам екології та якості.

І.Б. Журавльов та О.І. Степанов пропонують систему багатостороннього аналізу та оцінки проекту на передпроектній стадії. Автори вважають, що всі стадії інвестиційного циклу - розробка проекту, його реалізація та завершення - використовують одну й ту саму інформаційну базу, побудовану на даних про фінансові потоки. В поняття єдиної інформаційної бази даних, призначеної для оцінки та управління інвестиційним проектами, автори включають такі показники, як чиста теперішня вартість, термін окупності, внутрішня норма прибутку, індекс прибутковості, коефіцієнт чистого дисконтованого

доходу. Авторами розроблена функціональна модель IDEFO, яка дозволяє описати модель управління підприємством або проектом, включаючи процес бізнес-планування.

П.Л. Віленський є автором розробок, присвячених методикам оцінки інвестиційних проектів в умовах відхилення параметрів економічного середовища від умов розвинутого ринку, тобто в умовах «недосконалого ринку». Зокрема, значна частина розробок присвячена врахуванню інфляції, участі в проекті декількох валют. Автор також приділяє увагу факторам ризику в інвестиційних проектах, вводить поняття ризику першого типу (можливість отримання від проекту результатів, нижчих від запланованих) та ризику другого типу (можливість коливань фактичних доходів відносно запланованих при збереженні їхніх середніх значень). Також автор пропонує нові ідеї для оцінки проектів за участю іноземних інвесторів.

В.Н. Лівшиц присвятив значну частину своїх розробок аналізу типових помилок експертів під час оцінки інвестиційних проектів. Крім такої розповсюдженішої помилки, як неповнота та недостовірність інформації, що використовується для розробки інвестиційних проектів, аналітики часто припускаються помилок при розрахунках та інтерпретації показників фінансової оцінки проектів. Значну увагу автор приділяє методиці вибору норми дисконту у зв'язку з характером системи цін, оцінці проектів за показниками індексу прибутковості та чистого дисконтованого доходу.

К.І. Воронов виявляє ряд факторів, через які неможливо застосовувати західну методику в чистому вигляді для оцінки інвестиційних проектів. Це загальна нестабільність та непередбачуваність розвитку подій, недосконалість законодавства та високі темпи інфляції. У зв'язку з цим автор пропонує деякі рекомендації, що дозволяють врахувати особливості перехідної економіки за умов збереження методичної коректності та об'єктивності в оцінці проектів.

Останнім часом поширеним допоміжним інструментом при розробці інвестиційних проектів в Україні є програмне забезпечення. Найбільш популярними є пакети COMFAR (Computer Model for Feasibility Analysis and Reporting) та PROPSPIN (Project Profile Screening and Pre-appraisal Information system), створені за сприяння UNIDO, а також пакети "PROJECT EXPERT" ("Про-Інвест Консалтинг") і "Альт-Інвест" фірми "Альт", "Аналітик" (ІНЕК), Audit Expert ("Про-Інвест Консалтинг"), ОЛІМП: ФінЕксперт та інші.

В основі всіх зазначених програмних продуктів лежать методичні підходи UNIDO з проведення промислових техніко-економічних досліджень. [3]

Оскільки програмні пакети дозволяють суттєво скоротити витрати часу на розробку проектів, в таблиці 1 представлено порівняння деяких із зазначених пакетів з позиції методики фінансово-економічної оцінки проекту, яка покладена в основу тієї чи іншої програми, та деяких функціональних особливостей:

Таблиця 1 - Порівняльна характеристика програмних продуктів

	Пакет COMFAR	Пакет PROPSPIN	Пакет "Альт-Інвест"	Пакет "PROJECT EXPERT"
Ступінь "закритості" пакету	Закритий	Відкритий	Відкритий	Закритий
Наявність міжнародної сертифікації	Так	Так	Ні	Ні
Основні переваги	Графічні результати розрахунків при варіюванні ряду вихідних даних	Можливість швидкої попередньої оцінки проекту	Універсальні таблиці з розрахунку виплати по кредитах	Широкі можливості завдання умов реалізації
Основні недоліки	Невідповідність податкового блока умовам оподаткування в Україні	Відсутність урахування чинника інфляції	Висока вірогідність помилок при введенні інформації	Відсутній математичний аналіз ризику

Термін "закритість" означає неможливість зміни користувачем формул і алгоритмів, за якими відбуваються обчислення в програмному пакеті. "Закритість" пакета може бути як перевагою, так і недоліком в залежності від цілей, що стоять перед інвестором і реципієнтом. Достатньо кваліфіковані користувачі можуть імітувати дуже складні і різноманітні сценарії реалізації проекту, використовуючи гнучкі можливості відкритої системи. У той же час такі можливості пакета містять загрозу помилок. До "закритих" відносяться пакети, написані на будь-якій мові програмування і такі, що функціонують поза будь-яким специфічним середовищем. Навпроти, до "відкритих" відносяться пакети, написані на базі електронних таблиць у

відповідному середовищі, де користувач має можливість модифікації формул.

Наявність міжнародної сертифікації пакетів важливо враховувати при роботі з закордонними інвесторами.

Пакет COMFAR. Оцінка комерційної ефективності відбувається на основі імітації потоку реальних грошей. Розрахунок може вестися у двох валютах - місцевій й іноземній. Припускається урахування тільки постійної (за часом) інфляції, але різноманітної за великою кількістю витрат і доходів.

Система дозволяє наочно уявити результати розрахунків при варіюванні обсягу реалізації, виробничих витрат, інвестиційних витрат і відсотка за кредит.

Без спеціальних прийомів COMFAR дозволяє враховувати лише ті податки, що обчислюються виходячи з прибутку. В усіх інших випадках (для обчислення ПДВ, ряду місцевих податків і т.д.) необхідно використовувати спеціальні прийоми, що ускладнює роботу і зменшує надійність розрахунку.

Пакет PROPSPIN. PROPSPIN - інформаційна система ведення і попередньої оцінки проектів. Пакет не є засобом проведення повного фінансового аналізу, а слугує для швидкого перегляду різноманітних варіантів для виявлення тих, що будуть придатні для подальшого розгляду.

Пакет має ряд обмежень: не більше 6 видів продукції; не більше 6 видів ресурсів; завдання різноманітних значень інвестицій на термін не більш ніж 5 років.

Пакет "Альт-Інвест" Пакет є відкритим, тому надає великі можливості з адаптації системи до зміни умов реалізації проекту (наприклад, до зміни умов оподаткування), а також до введення додаткових показників, проте він погано захищений від помилкових дій.

У системі легко здійснюється перерахунок результатів відповідно до інших вхідних даних, що полегшує проведення аналізу чутливості.

Пакет передбачає можливість урахування реінвестування вільних коштів.

Пакет "PROJECT EXPERT" Експерту пропонується оцінити можливості проекту за 40 позиціями. Відповіді оцінюються за п'ятибальною шкалою, після чого оцінки просто підсумовуються. Як правило, якщо експертів декілька, обчислюється середня оцінка. При цьому можливе налагодження пакета на іншу систему балів і на присвоєння коефіцієнтів важливості всім або деяким питанням.

Аналіз ризиків виконується в пакеті "PROJECT EXPERT" по 71 позиції, що охоплює 11 стадій проекту. До кожної оцінки передбачається коментар, що дозволяє зіставляти думки різних експертів. При аналізі ризиків не передбачене використання бальних

оцінок або оцінок вірогідності. Експерт обирає лише рівень ризику - високий, середній, низький по кожній позиції і формулює відповідний коментар по обраному рівню.

Кількість продуктів не обмежена. Горизонт розрахунку складає 15 років інвестицій і 15 років виробництва. Розрахунок відбувається відповідно до методики ЮНІДО, але при значно більших можливостях завдання умов реалізації.

Загальні недоліки програмних продуктів оцінки інвестиційних проектів зводяться до наступних.

По-перше, всі ці системи мають обмежену можливість урахування впливу конкретних ризиків.

По-друге, усі зазначені продукти є розрахунковими моделями, не пропонуючи жодного алгоритму оптимізації. Тим часом, у різноманітних випадках можливо рішення задачі, наприклад, лінійного програмування; при цьому один із фінансових показників є цільовою функцією, а на інші задані обмеження.

По-третє, розглянуті продукти не мають ні візуальних (графічних), ані аналітичних засобів порівняння різноманітних проектів.

По-четверте, пакети не "розрізняють" користувачів, видаючи той самий набір вихідних показників для інвестора, реципієнта або іншого учасника проекту.

Нарешті, всі аналізовані системи є "статичними", тому що розглядають заздалегідь задані інвестиційні витрати, програму реалізації і т.д. на відміну від "динамічних" систем, що припускають автоматичне коригування показників на t-ом кроку в залежності від значень показників на попередніх кроках. [4]

Проведений аналіз методик розробки інвестиційних проектів свідчить про те, що кожна з методик відображає суть тієї чи іншої економічної системи (таблиця 2)

Таблиця 2 - Порівняльна характеристика моделей планової та ринкової економіки

Критерій порівняння	Моделі планової економіки	Моделі ринкової економіки
Уніфікація	Галузева диференціація	Уніфіковані
Головний показник ефективності	Економічна (народногосподарча) ефективність	Фінансова (комерційна) ефективність
Основні показники	Економія внаслідок зниження собівартості продукції, прибуток, приріст продуктивності праці, річний економічний ефект, коефіцієнт абсолютної та порівняльної ефективності витрат, термін окупності витрат.	Чиста поточна вартість, внутрішня норма прибутковості, період окупності, норма прибутковості
База для порівняння значень показників	Затверджені нормативи	Альтернативні проекти
Ставка дисконтування	Фіксована	В залежності від вартості капіталу
Ринкові чинники	Не враховуються	Враховуються
Ризик	Не враховується	Враховується
Інфляція	Не враховується	Враховується
Екологічні та соціальні наслідки	Враховуються недостатньо	Враховуються
Програмне забезпечення	Призначене для фахівців	Призначене як для фахівців, так і для масового користувача

Висновки. Таким чином, аналіз узагальнених теоретичних положень та практичного досвіду проектного аналізу в умовах планової та ринкової економік, а також досвід розробки проектів в умовах перехідної економіки дозволяє зробити наступні висновки:

На сучасному етапі для розробки та оцінки інвестиційних проектів в Україні застосовуються здебільше зарубіжні або міжнародні методики. В багатьох випадках проекти створюються за власним розумінням ініціаторів проекту, єдиних стандартів не існує.

Жодна з існуючих методик розробки інвестиційних проектів не відповідає в повному обсязі умовам перехідної економіки України; дослідження в напрямку створення системи проектного аналізу, адекватної умовам “недосконалого ринку” почалися нещодавно.

Сучасним завданням розвитку проектного аналізу в умовах перехідної економіки України є відбір для обґрунтування пропозицій українських підприємств найбільш придатних та ефективних інструментів оцінки з урахуванням досвіду обох економічних систем.

Список літератури.

1. *Нотовський П.В.* Методичний підхід до визначення горизонту безпеки інвестицій підприємств в умовах динамічних змін інвестиційного простору / П.В. Нотовський, Д.Ю. Крамської, Т.П. Локтіонова // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2015. – № 59 (1168). – С. 144-147.
2. *Крамської Д.Ю.* Обґрунтування методів оцінки розвитку виробництва і ефективності інвестицій / Д.Ю. Крамської // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 48 (1220). – С. 50-57.
3. *Нотовський П.В.* Формування стратегій управління ризиками інвестицій підприємств передачі та розподілу електричної енергії / В.А. Садовський, П.В. Нотовський // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ "ХПІ". – 2011. – № 25. – С. 73-79.
4. *Крамської Д.Ю.* Розробка методики оцінки інвестиційного проекту на основі балансу інтересів його учасників / Д.Ю. Крамської // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2016. – № 47 (1219). – С. 30-35.

References (transliterated)

1. *Notovskyi P.V.* *Metodychnyi pidkhyd do vyznachennia horyzontu bezpeky investytsii pidpriemstv v umovakh dynamichnykh zmin investytsiinoho prostoru* / P.V. Notovskyi, D.J. Kramskoi, T.P. Loktionova // *Visnyk Nats. tekhn. un-tu "KhPI"* : zb. nauk. pr. Temat. vyp. : *Tekhnichniy prohres ta efektyvnist vyrobnytstva*. – Kharkiv : NTU "KhPI". – 2015. – No 59 (1168). – P. 144-147.
2. *Kramskoi D.Y.* *Obgruntuvannia metodiv otsinky rozvytku vyrobnytstva i efektyvnosti investytsii* / D.Y. Kramskoi // *Visnyk Nats. tekhn. un-tu "KhPI"* : zb. nauk. pr. Ser. : *Ekonomichni nauky*. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2016. – No 48 (1220). – P. 50-57.
3. *Notovskyi P.V.* *Formuvannia stratehii upravlinnia ryzykamy investytsii pidpriemstv peredachi ta rozpodilu elektrichnoi enerhii* / V.A. Sadovskiy, P.V. Notovskyi // *Visnyk Nats. tekhn. un-tu "KhPI"* : zb. nauk. pr. Temat. vyp. : *Tekhnichniy prohres i efektyvnist vyrobnytstva*. – Kharkiv : NTU "KhPI". – 2011. – No 25. – P. 73-79.
4. *Kramskoi D.Y.* *Rozrobka metodyky otsinky investytsiinoho projektu na osnovi balansu interesiv yoho uchasnnykiv* / D.Yu. Kramskoi // *Visnyk Nats. tekhn. un-tu "KhPI"* : zb. nauk. pr. Ser. : *Ekonomichni nauky*. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2016. – No 47 (1219). – P. 30-35

Надійшла (received) 20.12.2017

Бібліографічні описи / Библиографическое описание / Bibliographic description

Сучасні методики інвестиційного проектування та застосування програмних продуктів з позиції методики фінансово-економічної оцінки проекту / Д. Ю. Крамської // Вісник НТУ “Харківський політехнічний інститут” (економічні науки). – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2017. - № 45(1266).- С. 112-117 . Бібліогр. 4 назв. – ISSN 2519-4461.

Современные методы инвестиционного проектирования и применение программных продуктов с точки зрения методологии финансово-экономической оценки проекта / Д. Ю. Крамской // Вестник НТУ “Харьковский политехнический институт” (экономические науки). – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2017. - № 45(1266).- С. 112-117 . Библиогр.: 4 названий. – ISSN 2519-4461.

Modern methods of investment design and application of software products in terms of the methodology of financial and economic evaluation of the project / D.Y. Kramskoi // Bulletin of NTU "Kharkiv Polytechnic Institute" (economic sciences). – Kharkiv.: NTU "KhPI". - 2017. - № 45(1266).- P. 112-117 . Bibliogr.: 4 names. – ISSN 2519-4461.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Крамської Дмитро Юрійович – кандидат економічних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри «Організація виробництва та управління персоналом», м. Харків; тел.: (067) 804-47-87; e-mail: kramskoy2007@gmail.com

Крамской Дмитрий Юрьевич - кандидат экономических наук, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», доцент кафедры «Организация производства и управления персоналом», г. Харьков. тел. : (067) 804-47-87; e-mail: kramskoy2007@gmail.com

Kramskoi Dmitro Yuriovich – Candidate of Economy Sciences (Ph. D.), National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Associate Professor at the Department of Production organizing and personnel management, Kharkiv; tel.: (067) 804-47-87; e-mail: kramskoy2007@gmail.com.